

Gowgaly ýyllaryň bukjalary

Category: Goşgular, Kitapcy, Sözler, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 22 января, 2025

Gowgaly ýyllaryň bukjalary

GOWGALY ÝYLLARYŇ BUKJALARY

9-njy Maý ~ Yeñiş günü. Tutuş dünýä halklarynyň, şol sanda şöhraty egsilmez türkmen halkynyňam Yeñiş günü. Bu beýik Yeñşi berkarar etmek üçin türkmen halkynyňam niçeme gerçekleri şirin janlaryndan geçdiler. Nägehan ursuň ýalynly ýollaryndan türkmeniň zehinli ýazyjylarynyň uly topary geçipdir. www.kitapcy.ml edebi-çeper we taryh saýty beýik Yeñsiň 74 ýylliygy mynasybetli, aramyzdan ir sogrulyp giden frontçy ýazyjylaryň ençemesiniň alşan hatlaryny, uruş gidip durka okoplarda ýazan goşgularyny çap etmegi makul bildi. Gowgaly ýyllaryň bukjalaryndan çykan bu gymmatly ýazgylar internet sahypalarynda ilkinji gezek okyjylara hödürlenýär.

* * *

A.Ahundow-Gürgenli – A.Gowşudow

25.X.1940

...Atam!

Gelen günümden üç gün geçen soň şol aýdan "Görogly kitabymy okap başlap gutardym. Indi bolsa, 1938-nji ýyl Stambulda çap edilen "Däde Gorkut" kitabyny okap ýörün. Her iki kitapda hem heniz eşitmedik, türkmen edebiýaty üçin gzyldan gymmatly materiallar köp. Bu gezek okamda konspekt düzmedim. Yaza çenli ýene bir gezek okajak, şonda konspekt düzjek. Eger mümkün bolsa, 1941-nji ýyl ýaz aylarynda komandirowka alyp gel, bieleje "Göroglyny" okaly. Eger gelmeseň, tomus baramda, şol "Görogludan" düzen konspektimi saña elterin...

Atam! "Görogly" romany Gündogary öwreniş äleminde uly-uly rol oýnaýar. Onuň üçin ony bir basyp çykarmak bilen çäklenmän, onuň üstünde arman-ýadaman işlemegi özüne gündelik we

hemisilik wezipe edin! Sen "Göroglyny" Görogly et. "Görogly"
hem seni Görogly etsin.

Ahmet.

* * *

D.Haldurdy – N.Pomma

Salam, Pomma!

Senjň ýazan hatyň we goşgularyň aldym we olary çapa taýýarladym. Köpüsini hem rusça terjime etdik. Frontdan bir setir gelse hem ony çap edýär. Ýazyjylar soýuzynda täzelik ýok, öñki-öñkülik, Kemal Işan bileb Ruhý Alydan hat aldym. Olar hem bir niçe sylag alypdyrlar. Siziň alýan sylaglaryňz meni şeýle bir begendirýär. Hatda şahyrçylygymdaky bodarsodarlary ýylmaşdyrmaga kömek edýär. Sizi ýoksuradyp bolmaz, özüñiziň barlygyňzdaky ýaly alada edýär. Ony etmezlige hiç kimiň haky hem ýok. Häzir hoş, Ýeňiş bilen tiz gaýdyp gelmegiňize garaşýan dostuň D.Haldurdy. 23.01.1945 (Merkezi milli arhiwi, 753, op. 3, d.92, l.1).

* * *

Nurberdi POMMA

■ Sözleyär Pomma

Mikrofon öñünde Pomma sözleyär,
Pomma däl, duşmana bomba sözleyär.
Goý, bu gün eşitsin ol wagşy Gitler,
Adamyň ganyna suwsan ýezitler
Ýüregimden çykýan otly sözümi,
Sözüm däl, ýaragly görer özümi:
Söweş meýdanynyň gyzan ýerinde,
Basyp almak üçin cozan ýerinde.
Özünü, leşgeriň uran mahalym,
Gabyr taýa toplap süren mahalym.

.....

Bir agyz gepletmän diýerin şuny:
– Was-was hantamadyň, it ogly, bizden,
Bu ýerde hakyň ýok, gabra gir tizden.
Diýýärin erkana sözletmen seni,
Gul bolup ýaşamarys, kowarys sizi.
Gorkudyň agtygy, Göroglyň nesli,
Goý, dünýä eşitsin, diýýärin sesli:
Bu beýik Watanmyň sarpasy üçin,
Ilimiň garris, körpesi üçin,
Bu meniň kasamym fronta-tylda,
Ýeňiş baýdagyny berk tutup golda.
Atalara laýyk göreşeris boz,
Faşizmiň bagryny tiz deşeris biz.

15.05.1942

* * *

N.Pomma – B.Kerbabaýew

Salam, B.Kerbabaýew! Ýoldaş B.Kerbabaýew, men şu gün komandır brigada we komandır rota bilen duşuşdym. Ýagdaýymy aýtdym. Olar maňa şeýle diýdiler: "Eger sen Türkmenistan Goranmak Harby Komissariatyndan ýa-da SK KP(b)T-dan, ol bolmasa SNK-dan Beýik Watançylyk urşy başlanandan soň Türkmenistan ýazyjy we şahyrlarynyň az bolnagyna görä, şunuň ýaly işe adam gerek. Oňa görä-de şu adamy harby gullukdan boşadyp, biziň ygtýýarymyza ibermegiňizi haýış edýaris" diýen haty getirseň, sen şol gün boşadylýaň" diýdiler. Ýoldaş B.Kerbabaýew, meniň ýazgydym şeýle hata bagly. Eger sen şu haýışymy bitirseň, men senden gaty razy bolardym we eden kömegini asyl unutmazdym. Ýoldaş B.Kerbabaýew, meniň şu haýışumu bitirersiň diýip, köp umyt edýarin. Hatyňa garaşýaryn.

03.XI.1944. Hoş, hat ýazar N.Pomma (Gol). Adres: П/П 57920, комроты или Нурбердыееву Помма (Türkmen Milli Arhiwi. r. 702, op. 1. d.19,96 l).

* * *

Kemal Işanow – Durdy Haldurdy

Dostlar D.Haldurdy, B.Kerbabaýew, Ata Gowşudow, Berdi Soltannyýazow, Rehmet Seýidow we başgalar! Bagışlaň, men size gelşikli-gelşiksiz üç-dört hat ýazdym. Bilmedim, adyny tutan dostlarymyň käbirleri köp işli bolup, men bu ýerde işsiz ýaly bolup çykýar. Ýok, biz frontçylar, nähili kynçylyklary başdan geçirsek-de, tyldaky dostlary ýatdan çykarmaýarys. Türkmen ýazyjylarynyň (A.Aborskiniň-de) maňa ýazýan hatlarynyň bu ýerdäki türkmen ýigitleriniň arasynda elden-ele geçip okalýanlygyny ýadyňyzdan çykarmaň. Siziň hatyňzyň diňe sal bolman, türkmen edebiýatynyň ahwalyndan habar berýänligi maňa belli. Azajyk täzelik bolsa, men ony bu ýerdäki dostlara ýetirýärin. Çünkü olar gören ýerde: "Nähili täzelikler bar?" diýip soráyarlar. Men şu maksady göz öňünde tutup, üç-dört hat ýazdym. Netije? Bagışlaň, menden bu sözleri gaty görmersijiz. Elbetde, meniň bu sözlerim dostlar hataryna girýänleriň hemmesine degişli däl. Men käbirlerden hiç wagt hem hat gözlemeýärin. Emma Dädehal, sen näme üçin ýazmaýarsyň? Men bu sözleri saňa ýakyn dost hökmünde frontçynyň islegini öz egniň bilen çekdigiň üçin aýdýaryn. Bagışla, ynha, "Katýuşa" oýnap başlady. Birnäge minutdan soň nobatdaky hüjüme gidýärис. Sag galyň, saglyk bilen, Kemal. 7.12.1944". Tissa – Dunay.

* * *

Kemal Işanow – D.Haldurdy 22.06.1945

Salam, Haldurdy!

Dostum, halys ýüregimden saňa gyzgyn salamlarymy iberip, işiňde we durmuşyňda iň ýagşy günler geçirmegiňi isläp galýaryn. Dostum, menden habar sorasaň, ýagdaýym ýaman däl. Ýaram gutulyp gelýär. Tizden bölümime gitjek. Haldurdy, durmuşlarynyz nähili? Uruşdan soň nähili täzelikler bar? Öñki gazetleriň ýene-de çykyp başlamagyna seredilýärmi? Tanyşlardan gaýdyp baranlar barmy? Şirli (Durdyýew) nirede işleyýär. Menden oňa salam aýt. Öz ýagdaýlaryň nähili? Täze nämeler ýazdyň? D-Hal-D men bu haty kelle biraz ýeňilräk wagtda ýazýaryn. Berdä-

de ýazypdym. Haldurdy, N.Saryhandan näme habar bar? Pomma, Ruhy Alyýew ýazýarmy? Bu ýyl edebiýat meýdanynda nähili üýtgeşikliklere garaşylýar? Hoş, dostum, sag bol. Meniň bu wagtda belli adresim ýok. Çünkü tizden gospitaldan gidýärin. Saglyk, salam bilen men Kemal Işanow. Dostlara salam aýt: M.Kösäýewe, Berdi Soltannyýazowa, G.Seýitlä, D.Agämmedowa, D.Agahana we başgalara.

22.06.1945. Adres 07133-D. surat iberdim. Wengriýa.

* * *

Kemal Işanow – D.Haldurdy 10.03.1945

D-Hal-D salam!

Saglygyň islemek bilen saglygyny bildirýärin. Men bu gün ýene öz bölümimize gaýdyp geldim. İki gün dynç almaga rugsat berdiler. Häzir goranmada durun, belki, bu kagyz baryp ýetinçä, uly üýtgeşiklikleriň bolmagy mümkün. Dostlara salam aýt! Saglykda görüşmegi isläp galyjy dostuň Kemal.

* * *

Kemal Işanow – D.Haldurdy

Salam, Haldurdy!

Bagışlarsyň, dost, köp wagt geçdi, saňa hat ýazyp bilmedim. (Dogry, men senden-de birnäçe wagtdan bări hat alamok. Elbetde, men seni ýoldaşlygy ýatdan çykardy diýip öýkelämok ýa-da günälemek islemeýärin. Ýöne ony meniň adresimiň, tiz-tiz üýtgap durmagyndan görýärin. Ikinjiden, seniň, umuman, "salam hatda" has "operatiw" häsiýetiň barlygyny men bilyärin ahyryn). Dost, iýulyň başında gospitaldan çykdym. Indi bolsa "iňsiz". Bu ýerde pogony ýyldyzlylar bir topar ýygnanyp dur. Durmuşymyz kazarma düzgüni. Ine-ine, bu gün-bu gün diýip, ýola garaşýarys. Gör, nirelere ibererler! Söweş ýeri giň, gündogar ýa günbatar, demirci ýa ileri. Häliche bir ýerde işlemeli bormuka öýdýän. Häzir durýan ýerimiz Çehoslowakiýada. Hal, redaksiýa durmuşlarynda nähili üýtgeşiklikler bar? "Ýaşkom" we başgalary çykyp başlajakmy? Tanyşlara: B.Kerbabaýewe,

D.Agamämmedowa, M.Kösäýewe, Alekandr Aborskä, Aşyra (?) we başga ýoldaşlara salam aýt. Saglykda görüşmek arzuw edip galyjy Kemal. 22.VII.1945. Bu adrese hat ýazyp oturma. Tiz üýtgemegi mümkün".

Hatyň ahyrynda, çünkde D.Haldurdynyň belligi bar: "Получено: 14.08.1945."

* * *

Kemal IŞANOW

■ Okoplarda ýazylan goşgular / Jübi depderinden

Garşymda öñ hatar ýaýylyp ýatyr,
Durýaryn NP-den seredip oña.
Añyrda gyñyr it gyñralyp otyr,
Bütin gaharyny dikeldip maña.

Käte ol gum dyrmap süýşyärdi birden,
Käte ol ýaplanyp seredýär bäri.
(Goranma günleri şeýle her ýerden,
gözegçi ibermek faşistiň käri).

Ol ýene dikeldi, ymtylty oňe,
Bu wagt birdenkä atyldy tüpeň.
Kim ýetirdi ajal okuny oña,
Ýykyldy ol köpek şol ses bilen deň.

Garagym awçysy ol biziň Gazak,
Mergenligi bilen tanalan ýigit.
Süýşyän faşistlere gurýar ol duzak,
Gutulmaýar ondan her uçar bürgüt.

Ol bu gün Tissanyň boýuna gelip,
Awçylyk kärini dowam etdirýär.
Faşist diýen wagşy oñ awy bolup,
Okundan olara ganlar ýutdurýar.

Görýarin men ony, gara göz ýigit,
Ýylgyrýar awuna ýüregi doly.

Göýä dag üstünde pelpellän bürgüt
Deýin joşýar onuň ýigit hyýaly.

Gysýaryn elini: – Sag bol, watandaş,
Sag bol, uly ene – eý beýik Watan.
Sag bol, eý, ömrüme iň ýakyn ýoldaş
Hem söweşe ýollar, eý Türkmenistan!

Wengriýa, 1944.

■ Watan

Isle, ýol ýörämde agyr ýükli men,
Isle, dynç alamda derýa boýunda.
Isle, söweşlere girsem-de birden,
Men seni ýatlaýan, sensiň oýumda.

Sensiň, eý, Watanyň, arzuwlarymyň
Inçe tarlaryny özüne baglan.
Sensiň söweşdäki batyrlarmyzyň,
Iň agyr minutda köňlüni çaglan.

Sen diýip şu günler özge ýurtlarda,
Hüjüme topulýar mert ýigitleriň.
Sen bu günler bizden uzak bolsaň-da
Ýüregne iň ýakynysyň mertleriň.

Eý, eziz Watanyň, azat ýasa sen,
Seniň talaplaryň amala aşýar.
Tükenmez kuwwatyň, şöhratyň bilen,
Söweşjeň güýümiz derýa dek joşýar.

Eý, eziz Watanyň, Türkmenistanyň,
Sensiň meniň şatlygym hem guwanjym.
Höwesim, islegim, bütin barlygyn,
Ödemek borç söweşde seň ynanjyň!

Tissa-Dunaý, 1944.

* * *

Durdy HALDURDY

■ Gylç Mülliýewe

Ömrüň uzak bolsun, köpelsin toýuň,
Uçsun döwlet guşuň belent hem şanly.
Mydam açık bolsun gappsy öýüň,
Şatlyk sowulmasyn, bolsun myhmany.

Şyltak ýapyşsa-da bolup sakyrtga,
Zehin, ýatkeşligňi sorup bilmedi.
Zehin dag astyndan çekip tokurtga,
Çöli ýakdy, dagy ýardy, ölmeli.

Içigara, görüp, şugulçylardan,
Dogruçyllyk bilen gezdiň ýokarda.
Daşda bolmak çetin pis

gylyklardan,

Gizlenseň-de hatda Etrek, Sakarda...

Suw nähili gerek bolsa balyga,
Alymlar hem şonça gerek şalyga,
Seniň ýetip bilşiň ulamalyga,
Mälim ahyr diňe gökde Halyga.

Töhmet aslyşsa-da seň gökde gaýgyň,
Töhmet dogan günden maýypdyr

maýyp.

Halkyň bähbidini baýdagyn saýgyn,
Nadanlygyň sokur gözlerin oýup.

* * *

N.Saryhanow – A.Gowşudow

Gowşut, salam!

Ýazman-ýazman garaşdyran hatyňy ahyrsoňy şu gün, 22-nji dekabrda aldyk. Näme üçin sen soňky günlerde hat ýazmany goýduň? Şuňuň bilen birlikde pul ibermäni hem (goýduň). Kemal İşan geldi, sen hem gelmeli ahyry. Seniň derejäňdäkiler

gelýärler. Men işläp ýörün. Belki, gazet çykyp başlaýança zat diýjek däldirler. Çaryýar, Ata dagy... Rejebi hem düýn çagyrdylar. Biz gurgun, şol görüp gidişiň ýaly. Agawlaryň oduny bar, huruşlary bar. Ýene... Aşgabat hezil. Gezmäge geljek bol ahyry! Arak biraz gymmat bolsa-da, içse bolýar. Hat ýaz, ýazyp dur ahyry. Nurmyrat. – 22-nji dekabr, 1940 ý.

Taryhy makalalar